

Motion till riksdagen 2005/06:Fi308

av **Maria Larsson m.fl. (kd)**

Förmånsrätt

Förslag till riksdagsbeslut

Riksdagen beslutar att höja bankernas företagsinteckningars förmånsrätt från nuvarande 55 % till 100 % i enlighet med vad som anförs i motionen.

Bakgrund

I en utredning Nya förmånsrättsregler (SOU 1999:1) föreslogs en rad lagförslag i syfte att förbättra regelverket som omgärdar kreditgivning, kredituppföljning, insolvensbehandling, löneskydd och rekonstruktion av företag. Utredningen föreslog också lagändringar för att skapa ökad konkurrensneutralitet mellan konkursbon och andra företag samt att jämställa villkoren för rekonstruktion inom och utom konkurs. Slutligen lämnade utredningen förslag om lagändringar som skulle hindra seriekonkurser.

I utredningen föreslogs bl.a. att lönefordringars förmånsrätt vid konkurs skulle bestämmas till 3 månader före konkursdatum, liksom lönegarantin. Maxbeloppet för lönegaranti föreslogs att sättas till 4 prisbasbelopp (pbb) som kunde utbetalas i åtta månader (förlängt från 6 månader). Ett tak för löneförmånsrätten föreslogs att sättas till 10 pbb. Likaså föreslogs att hyresfordringars och skatters och allmänna avgifters förmånsrätt skulle avskaffas.

Ersatt lag om företagshypotek med ny företagsinteckning med allmän förmånsrätt

Det mest omdiskuterade förslaget i utredningen var förslaget att omvandla företagshypotekens särskilda förmånsrätt till företagsinteckningar med allmän förmånsrätt på 50 % av företagets tillgångar. Trots att flera av utredningens ledamöter och sakkunniga motsatte sig förslaget blev detta utredningens förslag, bl.a. för att man samtidigt föreslog att avskaffa skatters förmånsrätt.

Fel! Okänt namn på

Utredningen bedömde att den totala statsfinansiella effekten av samtliga förslag var positiv och skulle uppgå till 300 miljoner kronor årligen. Trots att skatters och avgifters förmåner skulle minska skulle samtidigt konkursföretagens utdelningar till oprioriterade fordringsägare öka genom den i princip halverade förmånsrätten för bankerna. På så vis skulle statens skatteintäkter och minskade kostnader för lönegaranti totalt sätt inbringa ovanstående belopp.

Den sistnämnda besparingen tvingades fram av ett tilläggsdirektiv av regeringen enligt regeringsbeslut den 3 juli 1997. Enligt en sakkunnig vid utredningen som vidtalats var utredningens huvudförslag utan detta tilläggsdirektiv att sänka företagshypotekens förmånsrätt till 75 %. När en besparing skulle presteras fanns ingen annan parameter för utredningen att justera mer än företagshypotekens förmånsrätt.

Proposition 2002/03:49 Nya förmånsrättsregler

Först fyra år efter det att utredningens betänkande presenterats lämnade regeringen proposition till riksdagen för beslut. Propositionen överensstämde med utredningens betänkande i stora drag med några undantag:

- Återvinningsförbudet kvarstår, dvs. gäldenärens betalningar strax före konkurs kan inte återvinnas givet att betalningen förfallit.
- Statens förmånsrätt för skatter och avgifter vid löneutmätning kvarstår eftersom denna inte träffar företag utan individer.
- Regeringen föreslog inte att löneskyddet i form av lönegaranti utsträcks även till företagsrekonstruktioner till skillnad från utredningen. Detta gjordes emellertid ett år senare i 2004/05:57 Lönegaranti vid företagsrekonstruktion.

I propositionen redovisades också remissinstansernas synpunkter på förslaget om att förändra värdet av företagshypoteken. Ett utdrag på vilka de var och deras huvudsynpunkt:

Remissinstanserna: En övervägande del av remissinstanserna tillstyrker kommitténs förslag eller lämnar det utan någon invändning. Förändring av företagshypotekets värde som kreditsäkerhet: Förslaget avstyrks av *Finansinspektionen*, *Sveriges Domareförbund*, *Sveriges advokatsamfund*, *Sveriges Industriförbund*, *Sveriges Fastighetsägareförbund*, *Lantbrukarnas Riksförbund (LRF)*, *Byggtrepreneurerna*, *Svenska Arbetsgivareföreningen*, *Sveriges Riksbank*, *Svenska Bankföreningen* och *Fristående Sparbankers Riksförbund (FSR)*. Som huvudsakligt skäl anförs att ändringen inverkar negativt på kreditgivningen. Det hänvisas till att företagshypotekets värde som säkerhet försämras, tillgången på kredit försämras, kraven på andra sorters säkerheter ökar, företagets finansieringskostnader ökar, kreditgivningen blir mer kortfristig och det enskilda företags säkerheter utnyttjas mindre rationellt.

Fel! Okänt namn på

Landsorganisationen i Sverige (LO) anser att det är av stor vikt att utvecklingen noggrant följs och att åtgärder vidtas för att säkerställa företagens kapitalförsörjning om det skulle visa sig nödvändigt. *Sveriges Redovisningskonsulters Förbund (SRF)* har samma synpunkt.

Källa: Proposition 2002/03:49 Nya förmånsrättsregler

Ungefär lika många instanser och i flera fall samma instanser avslag förslaget att omvandla företagshypoteken till företagsinteckningar med allmän förmånsrätt med motiveringen att detta leder till hårdnande utmätningsklimat vilket inte gagnar näringslivet i helhet. I värsta fall kan förändringen bli konkursdrivande då borgenärer endast kan få ut sina tillgångar genom att begära företaget som kommit på obestånd i konkurs. Propositionen fick stöd av Socialdemokraterna, Vänsterpartiet och Kristdemokraterna med förändringen att de nya företagsinteckningarna med allmän förmånsrätt skulle uppgå till 55 % i stället för de föreslagna 50 %. Dessutom utlovades en noggrann bevakning från regeringens sida över utvecklingen för kreditgivningen för framför allt små- och medelstora företag (SMF) i olika delar av landet.

Utvärdering¹

Den bästa utvärderingen som hittills gjorts av de nya förmånsrättsreglerna har utförts av Institutet för tillväxtpolitiska studier (ITPS) på uppdrag av regeringen. ITPS har genomfört sitt uppdrag genom att för det första låta SIFO göra en enkätundersökning och för det andra genom att låta ekonomie doktor Lars Silver djupare studera materialet. Sifos undersökning genomfördes med hjälp av 3000 telefonintervjuer av små- och medelstora företag av storleken 1–250 anställda. Enmansföretagare exkluderades. Sifo satte särskild vikt vid att intervjua företag med långfristiga skulder till kreditinstitut.

Enligt undersökningen har 16 % av samtliga företag fått sina krediter prövade under 2004–2005 med resultatet att mer kapital eller ökad säkerhet krävts. För medelstora företag är motsvarande procenttal 20. Inom tillverkningsföretag var andelen påtagligt större än bland t.ex. handels- eller tjänsteföretag.

Ungefär hälften av företagen uppgav att problematiken uppstått på grund av de ändrade förmånsrättsreglerna medan 33 % uppgav företagets situation på marknaden som skäl. I denna del skilde sig svaren kraftigt mellan företag inom stödområden enligt Nuteks definition från svaren från företag som verkar i storstadsområden.

En tredjedel av företagen som uppgav att kreditvärdigheten prövats uppgav också att man fått försämrade villkor eller sämre tillgång på krediter. Hela

¹ ITPS Dnr. 1-012-2004/0283

Fel! Okänt namn på

37 % uppgav att man fått öka sitt eget risktagande i form av personlig borgen eller privata pantsättningar.

Sifundersökningen berättar också att en vanlig lösning på företagens relativt hastigt uppkomna kreditproblem lösts genom s.k. factoring och leasing. Factoring innebär att företag säljer sina fakturor till reducerat pris medan leasing innebär att företaget hyr sina egna inventarier. Båda leder förstås till lägre marginaler för företagen.

ITPS slutsatser

ITPS ansåg med anledning av sin utvärdering att det finns starka skäl att från lagstiftarhåll åtgärda den situation som uppstått. Inte mindre än 1,7 miljoner svenskar tjänar sitt uppehälle i små och medelstora företag. En utveckling med ökad leasing och factoring är varken önskvärd eller hållbar då dessa varianter är dyrare för företagen och i fallet med factoring kräver ett jämnt inflöde av fakturor.

ITPS anser att även om statliga stödinsatser i form av riskkapitalfonder eller liknande kan vara av godo men att de aldrig kan göra skillnad mer än på marginalen.

ITPS föreslår därför till sist att förmånsrätten för företagsinteckningar ensidigt höjs till 100 % av inteckningens värde ifrån dagens 55 %. Övriga delar av de ändrade förmånsreglerna föreslås vara oförändrade.

Kristdemokraternas förslag

Kristdemokraterna anser att det är särskilt problematiskt att de företag som mest hamnat i svårigheter enligt ITPS är små och medelstora företag i delar av Sverige som redan har hög arbetslöshet. Ofta handlar det om tillverkningsföretag som tvingas leasa sina egna inventarier vilket leder till minskade marginaler. Ett annat sätt att lösa problemen är factoring, dvs. företagen säljer sina egna fakturor till ett lägre värde.

Sammantaget anser Kristdemokraterna att situationen är allvarlig och att något måste göras från lagstiftarens sida. Kristdemokraterna ingick med anledning av prop. 2002/03:49 en uppgörelse med Socialdemokraterna och Vänsterpartiet om att genomföra ovan beskrivna reform i sin helhet. Detta gjordes under förutsättning att regeringen noggrant skulle följa den fortsatta utvecklingen vad gäller kreditförsörjning för företag i framför allt mindre befolkade delar av Sverige. Även om Kristdemokraterna fortfarande anser att reformen var nödvändig anser vi också att regeringens uppföljning av reformen har varit minst sagt halvhjärtad.

Det enda som finns att tillgå hitintills är ITPS undersökning som beskrivits ovan. Det går att ifrågasätta den statistiska tillförlitligheten i den rapporten. Det finns å andra sidan ingenting som tyder på att kreditillgången för företag i glesbygden förbättrats. Tvärtom finns det skäl att tro att bankerna i några fall

Fel! Okänt namn på

valt att använda den ändrade förmånsrätten som förevändning för att omvärdera låntagares kredit.

Kristdemokraterna föreslår därför att bankernas allmänna förmånsrätt för företagsinteckningar höjs från nuvarande 55 % av all gäldenärens egendom till att gälla 100 % av gäldenärens egendom. Kristdemokraterna har för detta ändamål avsatt 500 miljoner kronor i sitt budgetalternativ vilket beskrivs närmare i 2005/06:Fi242. Reformens övriga delar bör behållas intakt samtidigt som Kristdemokraterna anser att förbättringar alltjämt kvarstår att göra med anledning av t.ex. återvinningsförbudet.

Om detta förslag är alla partier inom Allians för Sverige överens.

Förmånsrätt

Allians för Sverige föreslår att bankernas allmänna förmånsrätt i företagsinteckningar höjs från nuvarande 55 % till 100 % från den 1 januari 2006.

Förslaget beräknas öka kostnaderna för statens lönegarantiersättning med 0,5 miljarder kronor 2006.

Stockholm den 5 oktober 2005

Maria Larsson (kd)

Mats Odell (kd)

Stefan Attefall (kd)

Annelie Enochson (kd)

Lars Gustafsson (kd)

Lars Lindén (kd)

Mikael Oscarsson (kd)

Per Landgren (kd)

Else-Marie Lindgren (kd)